

KTH Matematik

YTTRANDE 2021-08-25

Till Finansdepartementet

Remissvar på SOU2021:16 En väl fungerande ordning för val och beslutsfattande i kommuner och regioner.

Sammanfattning

Våra synpunkter berör enbart avsnitt 4. Lagen om proportionellt valsätt.

Vi tycker förslaget 4.3.5 att ordningen mellan namnen inom en valsedelsgrupp ska fastställas på samma sätt som i riskdagen är bra. Vi har endast en anmärkning och det är att avrundning inte bör göras vid beräkningar.

Vi tillstyrker däremot inte utredningens förslag 4.3.4 att inte ändra regleringen av hur karteller får lov att bildas. Vi ger i vårt remissvar ett förslag på hur det kan göras istället för att minska oönskade valkarteller.

Avsnitt 4.3.4

Utredningen föreslår ingen ändring av 7 §. Givet händelserna i Uppsala regionfullmäktige och kommunfullmäktige efter valet 2018 så skulle det behövas en ändring för att förhindra den sortens kupper med ofrivilliga karteller. Utredningen anger som ett huvudsakligt skäl att den här sortens agerande skulle leda till minskat förtroende hos väljarna och därför är det inte så troligt att det sker så ofta. Vi delar inte utredarens optimistiska föreställning om hur bra väljare är på att inhämta kunskap om partiets agerande i denna sorts detaljfrågor. Det finns också ett inte obetydligt antal väljare som gillar att deras politiker betar sig okonventionellt och "rör om" i politiken. Det gör att vi bedömer en ändring befogad för att fullmäktigeledamöter ska kunna fokusera på politiken och inte på att hålla sitt gruppnamn hemligt vid omröstningar.

Förslag

Den åtgärd som vi bedömer som mest attraktiv vore en lagändring som gör det möjligt att anmäla inte bara karteller utan också kandidater på ungefär samma sätt som vid allmänna val (men enklare). Om partierna som ska ingå i kartellen deklarerar namn i förväg så blir det tydligt att kandidaterna inte egentligen representerar andra partier, som är fallet vid oönskad valsamverkan. Enligt detta förslag kan, före varje proportionellt val, ett eller flera partier (förslagsvis genom gruppledaren) anmäla en⁽²⁾ gruppbezeichnung, samt namn på ett antal kandidater (utan inbördes ordning).

Det händer att det finns olika fraktioner inom ett parti (eller kartell) som vill föreslå olika kandidater. För att inte öka partiernas makt allt för mycket på de enskilda ledamöternas bekostnad så föreslår vi också att alla ledamöter som representerar partier som omfattas av kartellen får anmäla ytterligare kandidater under gruppnamnet. På så sätt skulle partierna ges makten att bestämma vilka man ska vara i kartell med, men de enskilda ledamöterna fortfarande har makt att föreslå andra kandidater.

Vid valet skulle alla få, som idag, rösta på vilken gruppbezeichnung de vill, med en lista på namn i valfri ordning, men för en anmäld gruppbezeichnung godkänns bara korrekt anmälda namn; ett annat namn betraktas som obefintligt. Detta skulle alltså eliminera möjligheten för andra partier att kuppa in personer under en annan gruppbezeichnung. Däremot har ledamöter inom kartellen alltså möjlighet att anmäla och rösta på egna kandidater, liksom att välja ordning på de anmälda kandidaterna eller bara rösta på vissa av dem.

Vi föreslår också att anmälan inte är obligatorisk; oanmälda gruppnamn räknas som idag med vilka kandidater som helst på valsedlarna. Om partierna bedömer att ingen risk för kupp föreligger kan de alltså göra precis som idag.

En sådan lagändring skulle kunna eliminera problemet med oönskad valsamverkan, och vi tycker att det skulle ge en bra balans mellan partiernas makt och de enskilda ledamöternas.

Avsnitt 4.3.5

Den förändring som föreslås i utredningen är den förändring vi vill se av matematiken som används vid fördelningen av platser inom en valkartell med olika delvis överlappande listor. Den beskrivs på ett bra sätt av de fem första styckena i den föreslagna 18 §.

Vi tycker dock att man bör stryka sista och sjätte stycket i paragrafen:

”Brutna tal som uppkommer vid delning beräknas med 2 decimaler. Den sista decimalciffran får inte höjas.”

Det rör sig om rationella tal och det finns ingen anledning alls att avrunda dem utan de jämförs enkelt med varandra ändå. Det är en kvarleva från före miniräknarnas tid. Detta är uträkningar som sker i flera steg och avrundningsfelen riskerar då också att öka till dess att de skulle kunna påverka utgången på ett felaktigt sätt, även om sannolikheten för det måste anses vara låg. Men det är principiellt felaktigt och onödigt. Gissningsvis har utredarna låtit det stå kvar för stämman överens med andra vallagar där man gör likadant. Men någonstans måste man börja ändra. Vi förslår att det börjar här.

Detta remissyttrande har författats av professor Svante Linusson för Institutionen för KTH vid Kungliga tekniska högskolan.